

וּפֶל מְצוּפָה ח' לוריא

פרק א'

"איציק, החוצה!"

איציק קם ממקומו בכבדות ופנה אל הפתח. עשרות זוגות עיניים ננעצו בו. הוא משך בכתפיו באדישות ופתח את הדלת.

"אם אינך מעוניין ללמוד איתנו, לפחות אל תפריע", הספיק הרבי לומר לפני שהדלת נסגרה בחוזקה. 5

בתוך הכיתה המשיך השיעור להתנהל, ובחוץ, נשען על הקיר, עמד איציק וניסה לטוות מחדש את חוט חלומותיו שנקרע. היכן אחז? אה, כן, האופניים של גבי, גבי הבטיח לו סיבוב באופניים החדשים. זה צריך להיות משהו מיוחד, אלו אופניים מאד משוכללים. קודם, בכיתה, כבר ראה את עצמו בדמיונו רוכב על האופניים היפים ומשיג את כולם, את כל הילדים מן השכונה, וכולם מריעים לו ותולים בו עיניים מעריצות. 10

אך התמונה הדמיונית לא שובבה כעת את ליבו כמו קודם. קולו של הרבי חלחל לתודעתו, והוא שמע שוב ושוב את המילים:

"אם אינך מעוניין ללמוד איתנו, לפחות אל תפריע!"

"אל תפריע!"

"אל תפריע!" 15

יופי, עכשיו הוא לא מפריע לאף אחד. עכשיו יכולים כל הילדים הטובים ללמוד ולהתכונן למבחן הגדול בהלכות שבת. זהו, איציק המופרע יצא החוצה, וכעת יש שקט.

הוא הלך לאיטו במסדרון הרחב, וכשהגיע לקצהו הבחין במיכל האשפה שעמד בפינה. איציק הושיט את רגלו ובעט בחוזקה.

בום! 20

המיכל פגע בקיר ונפל, ותוכנו נשפך סביב. איציק סקר את הרצפה. ניירות, חידודי עפרונות, ממחטות נייר ושקיות ניילון נחו על הרצפה. הוא גיחך. תהיה להם הרבה עבודה בהפסקה, לכל הילדים הטובים.

קול פסיעות מתקרבות נשמע לפתע. איציק הרים את ראשו בבהלה וראה את המנהל מתקרב. מיד השפיל שוב את ראשו ונעץ את עיניו בפיסת ניר קטנה, ששכבה בנחת על הרצפה ליד רגלו הימנית.

25

"איציק, למה?" לא אחרה השאלה מלהגיג.

איציק התבונן בניר הקטן. כתוב שם משהו, מעניין מה. הוא אימץ את עיניו והבחין בכמה מילים: "ג' טפחים לא יצא ידי חובה..."

אה, לא מעניין. חשב שיראה שם משהו אחר, אולי מכתב סודי או כתב סתרים.

"איציק, למה?" נשמעה שוב השאלה.

30

איציק עדיין לא הרים את הראש. עכשיו הביט בעטיפה המרשרשת שלשמאלו ובחן אותה בעיון. וופל מצופה בהכשר הבד"ץ, מעניין של איזו חברה - אולי זה שייך למבצע הפרסים החדש?

"איציק", הפעם היה הקול קצת נרגז, "הרים את עיניך, בבקשה, וענה לי: מדוע שפכת את האשפה?"

איציק הרים את עיניו ופגש במבטו הכועס של המנהל. "לא שפכתי", השיב בלחש.

35

"ואיך הגיע הלכלוך אל הרצפה? מעצמו?"

"לא, אני רק בעטתי במיכל כי חשבתי שהוא ריק, ואז הכל נשפך".

"ובכן, כעת סדר את הכל מחדש והפסק לבעוט במיכלי אשפה. הם אינם כדור".

איציק הביט בעצב בלכלוך. לא הילדים הטובים יצטרכו לאסוף אותו, כי אם הוא, איציק המופרע. חבל, אם היה יודע שהמנהל יראה אותו, לא היה בועט במיכל.

40

המנהל כבר החל ללכת משם, אולם חזר שוב. "מדוע אתה בחוץ, ולא בכיתה כמו כולם?" חקר את איציק.

"הרבי הוציא אותי", ענה איציק ללא שהיות.

"הפרעת?"

45 "לא יודע".

המנהל נאנח עמוקות ופנה לעבר המדרגות. איציק חיכה עד שייעלם, ואחר כך הסתכל שוב על המהומה שסביבו, וגם הוא נאנח קצת. איך יאסוף את הכל? זה מגעיל אותו. אולי ייקח ממר פנחס את המטאטא?

50 הרעיון נראה לו, והוא ירד במדרגות בדילוגים. זו תהיה הזדמנות פז להציץ לחדרו רווי המסתורין של מר פנחס. בדרך כלל מר פנחס אינו מרשה לו להיכנס אל החדר הקטן והצפוף. תמיד הוא מנופף באצבעו ומזהיר: "אל תכנס, ילד! אני לא רוצה בלגן בחדר שלי!" אבל אם צריך משהו, הרי מותר להיכנס, הלא כן?

מר פנחס לא היה בחדר, ואיציק נכנס פנימה בגיל ותר אחר המטאטא. 'אואה, כמה מפתחות יש פה', נדהם. הוא השיט את מבטו סביב סביב והבחין בעוד פריטים מעניינים השווים בדיקה.

55 "מה זה?" נשמע קול נרגז מאחוריו, "מי הרשה לך להיכנס לכאן? ומדוע אתה נוגע במפתחות? צא מפה מיד!"

איציק זינק בבהלה. "אני... אני רק רציתי את המטאטא", התנצל.

"מטאטא רצית? מה קרה, למה ילד צדיק צריך מטאטא במקום ללמוד?"

60 "אני צריך לאסוף את האשפה חזרה למיכל שלה", הסביר איציק, ואחר הוסיף בהתרסה: "ואני לא צדיק!"

"ודאי שאתה צדיק!" מר פנחס ניגן לאיטו את המילים והושיט לאיציק את המטאטא, "לא כל ילד, שרואה לכלוך על הרצפה, בא לקחת מטאטא כדי לנקות את הרצפה. בא הנה, צדיק, קח את המטאטא ואל תשכח להחזיר".

65 איציק לקח את המטאטא ועלה לאיטו במדרגות. מר פנחס טועה, הוא אינו צדיק, הוא איציק המופרע.

צלצול הפעמון נשמע ברקע, ומיד אחרי נשמעו טפיפות רגליים מהירות, ומכל הכיתות זרמו ילדים החוצה. איציק נסחף עם הזרם וחתר אל קצה המסדרון.

כמה מחבריו לכיתה הבחינו במטאטא שבידו, ועקבו אחריו בסקרנות. איציק ניגש אל הפינה והחל לטאטא.

70 "אה, זה מה שעשית בחוץ?" שאל אלי בלגלוג, "נהיית מנקה רחובות?"

איציק תפס בחוזקה במטאטא, ואלי נסוג בבהלה. איציק לא התכוון להכות, המטאטא עשה זאת בעצמו ופגע באלי בחוזקה.

אחר כך מצא איציק את עצמו בחדר המנהל, יושב על כסא ומצפה לגזר דינו. בחוץ התגודדו הרבה ילדים ודברו בהתרגשות, כשהם מצביעים עליו מידי פעם.

75 גם בחדר המנהל היה מיכל אשפה, בדיוק כמו זה שבקצה המסדרון, ולאיציק התחשק לבעוט בו בעוצמה, בכל הכוח, עד שהקיר יישבר והוא יוכל לברוח הרחק הרחק מכאן.

המנהל נכנס אל החדר, הביט באיציק ונאנח. איציק משך בכתפיו ונעץ את עיניו במיכל האשפה. כאן ודאי אין עטיפות של וופל מצופה. מעניין מה המנהל משליך לאשפה שבחדרו. אולי ילדים מופרעים?

80 הוא צחקק לעצמו, והמנהל נאנח שוב. הוא לא הבין מה מצחיק כל כך במצב הזה.

"עבירה גוררת עבירה..." פתח.

איציק לא זכר את כל הדברים שאמר לו המנהל. בסוף השיחה הוא זכר רק, שהשבוע הזה יש לו הזדמנות אחרונה לשפר את התנהגותו, ואם לא...

85 'אם לא אתנהג יפה, אולי הוא ישליך אותי לאשפה', סיכם איציק לעצמו את הפגישה והתאפק לא לפרוץ שוב בצחוק. הוא לא ראוי לשהות במחיצתם של ילדים טובים שמקשיבים ולומדים. הוא שווה אולי כמו אריזה ריקה של וופל מצופה.

פרק ב'

המנהל דיבר עם אבא בלילה, איציק היה בטוח בכך במאה אחוזים. אם לא כן, מדוע מביט בו אבא בעצב ונאנח כל הזמן?

מעניין, כולם סביבו נאנחים: המנהל, אבא. רק הוא צחקק, כאילו אין הדברים נוגעים אל ליבו.

צריך להתנהג יפה? בסדר, הוא יתנהג יפה: ישב בכיתה בשקט בשקט וישתדל לחלום בלי להפריע. ממילא איננו מבין על מה מדברים בכיתה.

5

הנה עכשיו, לדוגמא, לומדים כל החברים במרץ לקראת המבחן הגדול בהלכות שבת. לא רק ילדי כיתתו - כיתה ו' - לומדים, כל הילדים מכיתה ה' ומעלה משננים חזר ושנן את ההלכות. מי

שיעבור בהצטיינות את המבחן בכתב, ישתתף במבחן הפומבי, שייערך בעוד חודש בהשתתפות ההורים.

10 התלהבות ב"חדר" הולכת וגואה. כולם חוזרים על ההלכות ולומדים לבד, בחברות, בקבוצות וגם עם האבות או עם האחים הגדולים. כל אחד חולם לעלות לשלב הסופי ואולי, מי יודע, אולי גם להגיע לשלב הגמר ולהימנות בין ארבעת הראשונים. כל ילד חולם ושואף ולומד ומשתדל, וגם בחלק מן השיעורים בכיתה חוזרים על ההלכות, ורק ילד אחד יוצא מן הכלל. איציק המופרע נשאר באותו מצב: לא לומד, לא מתקדם, רק בוהה באוויר ומתעסק בשטויות. ממילא אין הוא מבין על מה הרבי מדבר.

מיכאל, חרוץ הכיתה, שאל אותו יום אחד אם לא חבל על הזמן שלו, שמתבזבז על שטויות. איציק הסמיק והתריס לעברו: "לי יש יותר זמן מלכולכם, אתם לומדים כל היום למבחן בהלכות שבת, ואני יכול לעשות מה שאני רוצה. ובכלל, זה לא העסק שלך מה אני עושה בזמן הפנוי שלי".

20 אמנם, היו כמה פעמים, לא הרבה פעמים, שבהם כן ניסה להטות אוזן לדברי הרבי. באותן פעמים ישב בשקט במקומו וניסה להבין על מה מדברים. הוא לא הצליח. המושגים לא היו מוכרים לו, המילים היו זרות לו, ועד מהרה התייאש ופנה לעיסוקיו, שלרוב הסתיימו בגערה מן הרבי.

השבוע הוא צריך לשמור על השקט ולא להפריע? בסדר, הוא לא יפריע. הוא ישב בשקט כמו- כמו דג, לא, כמו אריזה ריקה של וופל מצופה, רק בלי לרשרש...

25 השעתיים הראשונות עברו איכשהו, איציק היה מותש מלא לעשות כלום. הוא לא ידע כמה זה מעייף לא לעשות דבר, בלי אפשרות להעסיק את הידיים בקיפולי ניר או בקשקושים על הדף, רק לשבת במקום ולשמוע מילים לא מובנות ולראות את ההתלהבות בכיתה ולא להבין מה מלהיב בכלל.

מיד בסוף השיעור קם ממקומו ופנה החוצה. עכשיו יוכל להוציא את המרץ בחצר, במרדף אחר הכדור או במשחק אחר. כך יהיה לו כוח לשבת בשקט עוד שעותיים.

30 ליד הדלת עצר אותו דוד. "איציק", אמר בשקט, "אני רוצה לבקש ממך משהו".

איציק התבונן בו בפליאה. מה יכול דוד החרוץ לבקש ממנו? אולי עיפרון?

"בא נעמוד בצד", בקש דוד ומשך אותו בעדינות לפינת המסדרון.

הם עמדו בפינה, ליד מיכל האשפה. עכשיו היה המיכל מרוקן כמעט לגמרי, אם יבעטו בו לא יתפזר הרבה לכלוך.

35 "אולי אתה תוכל לעזור לי", התחיל דוד, ולא ידע איך להמשיך.

איציק היה מופתע. ממתי דוד לא יודע מה לומר?

"מה קרה?" שאל את חברו.

"אח שלי הקטן - אתה מכיר אותו? הבלונדיני עם המשקפיים, שמגיע לפעמים לכיתה שלנו".

"כן, אני יודע. קוראים לו מנשקה, לא?"

40 "נכון", אישר דוד, "מנשקה. אתה יודע ממתי יש לו משקפיים? מאז שהתחיל ללמוד את האותיות. אז גילו שיש לו קוצר ראייה, והתאימו לו משקפיים. ההורים שלי חשבו שזה מספיק, אבל למנשקה מאד קשה: הוא יושב קרוב לרבי, ובכל זאת קשה לו להבין על מה מדברים בשיעור. הוא לא מצליח לעקוב אחרי הרבי שלו, ובבית עליו לשבת שעות ארוכות ולהשלים את מה שהחסיר. קשה לו גם לכתוב מהר, והוא לא מספיק להעתיק מן הלוח, ואחר כך עליו לקחת מחברת מחבר ולהעתיק ממנו".

45

איציק תלה בחברו עיניים תמהות: מה לו ולכל זה? בכל זאת המשיך להקשיב.

"ההורים שלי החליטו, שמנשקה צריך עזרה - משהו שישב ויחזור עימו על מה שלמדו בכיתה". "נו", איציק עדיין לא הבין איך כל זה קשור אליו.

"הוא הסכים שאני אלמד איתו, אבל לי אין זמן, אני צריך לעזור בבית - אין לי אחיות גדולות, ואמי זקוקה לעזרתי. רציתי לבקש ממך לעזור לו".

50

איציק הביט בו בחוסר הבנה מוחלט, ודוד ראה צורך להסביר את דבריו: "זאת אומרת, צריך לחזור איתו על מה שלמדו בכיתה וגם להשלים במחברת וללמוד למבחנים".

"למה פנית דווקא אלי?" סוף סוף הצליח איציק לדבר, "אין ילדים יותר מוצלחים בכיתה?"

דוד שיחק באבזם של החגורה שלו ושתק. אחרי רגע אמר: "אתה מכיר אותי, נכון? אתה יודע שאני לא נמנה על אלו שמסוגלים לפנות לחבר ולהתחנן לפניו שיעזור לי, ולהיענות בשלילה נחרצת. ידעתי שכל הילדים עסוקים כעת בלימוד לקראת המבחן הפומבי, ואין להם זמן פנוי. אבל אתה הכרזת בשבוע שעבר שיש לך הרבה זמן כי אינך לומד למבחן, ולכן פניתי אליך".

55

"אתה לא יודע למה אני לא לומד לקראת המבחן כמו כולם?" שאל איציק במרירות.

60 "זה לא מעניין אותי". דוד לא הסכים להתייחס לשאלה הפרובוקטיבית, "אני רק יודע שאתה הברירה האחרונה של מנשקיה, וגם של ההורים שלי. הם ממש מיואשים מן המצב. הם כל כך רוצים לראות את מנשקיה מתקדם ומצליח, אין לך מושג כמה קשה להם כשהוא כך מדרדר".

יש לי מושג, הרהר איציק. הרי כך נראים גם ההורים שלו.

"אני לא חושב שאוכל ללמד אותו", התחיל בהיסוס, "אני לא נמצא בעניינים, אתה יודע".

65 "זו לא בעיה", הזדרז דוד לומר, "בכיתה ב' לומדים רק חומש, אפילו משניות עוד לא התחילו בינתיים. זה לא יהיה לך קשה".

איציק רצה לסרב. הוא יוכל ללמד ילד קטן ולקדם אותו? האומנם? אבל הוא זכר מה אמר דוד בתחילת השיחה: הוא אינו מסוגל להתחנך על נפשו ואחר כך לשמוע 'לא'. הרי לשם כך פנה דווקא אליו, היחיד שאינו עסוק בלימוד לקראת המבחן הפומבי.

70 איציק מכיר את ההרגשה הזו: לאזור אומץ ולפנות אל חבר, לבקש ממנו שילמד איתך (יותר נכון: ילמד אותך) לקראת מבחן, ולשמוע שהחבר כבר קבע עם מישהו אחר או שאין לו זמן היום או כל תירוץ אחר, ואחר כך לאסוף את שארית העוז ולגשת למישהו אחר, ולשמוע ממנו תשובה דומה.

"אתה מסכים?" שאל דוד ובעיניו תחינה, "אתה יכול לעזור לנו?"

איציק לא ידע מה לענות. להסכים? האם יצליח לעזור לילד אחר, כאשר לעצמו איננו יכול לעזור?

"אשאל את הורי", ענה לבסוף, וראה את ההקלה בפניו של דוד.

75

פרק ג'

עיניים חומות ענקיות, רציניות. גם מאחורי הזוגיות העבות לא קהה הברק שבהן. עיניים עמוקות, חושבות, ממש לא ילדותיות. והעיניים הללו נעוצות בו, באיציק, בציפיה. ריבונו של עולם, מה הוא אמור לעשות עכשיו?

5 איציק השפיל את עיניו, לא יכול להישיר מבט אל העיניים הללו. הוא התבונן בעיון רב בחולצתו של מנשקיה, שהשתרבה מן המכנסיים. מנשקיה הבחין בכך ומיהר לדחוק את שולי החולצה אל תוך מכנסיו, כשהוא מתנצל: "נכון, אתה צודק. אבא שלי תמיד אומר לנו, שלפני שהולכים ללמוד תורה צריך להסתדר ולהראות יפה, כי הולכים ללמוד תורת אלוהים חיים. ואתה עכשיו תלמד אותי תורה, נכון?"

10 איציק נתקף אימה. מדוע התפתה להסכים? דוד כבר היה מוצא מישוהו אחר. 'הכל בגלל אמא', הרהר, כשהוא נאבק בגלי החלחלה שגאו בקרבו, 'היא כל כך שמחה, כשסיפרתי לה על הבקשה של דוד, עד שלא נשארה לי ברירה והייתי מוכרח לענות בחיוב. היה נראה שהיא מוכנה לשלם להורים של דוד תמורת הלימוד שלי עם מנשקיה'.

העיניים הללו. הוא חייב להגיד משהו, לפני שמנשקיה יחשוב, ששלחו אותו ללמוד אצל תמהוני.

15 "בוא, נכנס", אמר לבסוף, "למה לעמוד בחוץ?" והם נכנסו בצוותא אל בית הכנסת, שבו - כך נקבע - ילמדו.

"אנחנו אוחזים כבר בפרשת לך לך", מנשקיה לא חיכה לשאלות שתישאלנה, אלא הסביר בפרוטרוט: "בפרק י"ב פסוק ו'. אבל אבא שלי אמר לי לשאול אותך אם אתה מסכים ללמוד איתי את פרשת נח. זה בשביל המבחן", המשיך בשטף, "אני לא ידעתי לענות על השאלות במבחן שהיה בכיתה, והרבי כתב לי בציון: 'חבל מאד'. זה בדיוק ההפך מ'טוב מאד', נכון?"

20 איציק רק הנהן בראשו ולא אמר מילה. איזו פתיחות! כך לדבר עם מישוהו, שאתה בכלל לא מכיר!

"אז אני הייתי מאד עצוב, ואבא שלי גם, ואבא אמר שאני צריך ללמוד עם מישוהו גדול כמו דוד, אבל דוד אמר שאין לו זמן והוא לא יכול ללמוד איתי, ובסוף סידרו לי שאוכל ללמוד איתך!"

25 העיניים הללו. 'הוא מביט בי בכזו הערצה, כאילו אני תלמיד חכם עצום', חלפה בו מחשבה. "בוא, מנשקיה", אמר, "נתחיל בינתיים בפרשת לך לך", וכבר פתח את החומש והחל לקרוא את הפסוקים ולהסבירם כבקיא ורגיל.

טוב, זו לא חכמה גדולה. הוא למד בבית את הפסוקים הללו ואפילו נעזר קצת באבא כדי להבין היטב את רש"י. הוא לא כזה גאון כמו שמנשקיה חושב.

מנשקיה לא רק חושב, אלא גם אומר. "אתה מסביר כל כך ברור!" התלהב, "עכשיו אני מבין את הכל. בכיתה בכלל לא ידעתי למה הרבי מתכוון".

30 כנראה בגלל שמנשקיה לא רואה כל כך טוב, והוא גם יושב בכיתה בספסל השני ולא הראשון, והרבי שלו מדבר קצת בשקט. לכן הוא לא הבין כלום בכיתה. פה הוא יושב ליד איציק ושניהם מביטים יחד באותו חומש, וכל ההסברים נאמרים ממש ליד האוזניים שלו, לכן הוא מבין עכשיו הכל.

35 לא היה למנשקיה קל, בכלל לא. איציק ראה כיצד הילד הקטן שמולו נאבק בכוח בערפול ובאי ההבנה.

"אני לא מבין", אמר בלי בושה, "תחזור שוב על מה שאמרת קודם, בסדר?"

"למה אתה מתכוון?" שאל, כשהזכיר איציק מושג חדש, "אני לא מכיר את המילים האלו. זה בארמית, נכון? ארמית אני לא כל כך יודע".

"אני פוחד שאשכח את מה שהסברת לי", הודה בלי חשש, "אולי תכתוב לי את ההסברים, ובבית אחזור עליהם?"

40

"ומתי תשחק?" תמה איציק.

"קודם צריך ללמוד!" קבע הילדון, "ואם נשאר זמן, אפשר גם לשחק. לא שווה לשחק אם לא מבינים מה שלומדים בכיתה. מה, רק כדור אני מבין, וחומש - לא?"

השאלה נותרה בחלל בית הכנסת, ותלתה שם עוד זמן רב.

רק כדור אני מבין, וחומש - לא?

45

ומשנה? וגמרא? והלכה?

רק כדור אתה מבין. מה זה שווה? מה אתה שווה?

אחרי שעה קמו השניים מן הספסל והחזירו את החומש למקומו. מנשק'ה היה מרוצה. העיניים שלו ברקו מאחורי הזוגיות העבות, והוא דיבר בקול רם ובהתרגשות:

"אני אספר לאבא, אני אומר לו שהבנתי הכל. הוא יכול לבחון אותי, ואני אדע לענות לו. איך אני שמח! הכל בזכותך", הודיע לאיציק, "אתה מסביר מצוין".

50

איציק חיך. הוא מסביר מצוין? אף פעם לא חשב, שהוא מסוגל להסביר משהו, ועוד בצורה מצוינת.

משהו מתוק התפשט בתוכו, והוא לא ידע מהו. משהו חדש, אף פעם לא חש במשהו דומה. מין טעם מתוק וערב, יותר טעים מכל ממתק שטעם אי פעם.

55

ממתק! זה הזכיר לו משהו.

"לפני שתלך", פנה אל מנשק'ה, "אני רוצה לתת לך משהו טוב".

"משהו טוב?" מנשק'ה תלה בו את עיניו הגדולות, "למה אתה מתכוון?"

איציק הושיט את ידו אל כיס מכנסיו. "למדת כל כך יפה", אמר, "מגיע לך משהו, לא?"

60 אמא עמדה על כך שייקח עימו ממתק בשביל מנשק'ה. "כך אתה מראה לו, שהוא חשוב לך, ושאתה חושב עליו גם בבית. ממתק קטן ייתן לו הרגשה טובה, וגם טעם מתוק בפה". היא דחקה בו לרדת למכולת ולקנות ממתק. "לא משנה איזה, העיקר משהו מתוק".

הוא ירד למכולת ועמד לפני מדפי הממתקים. היו שם המון סוגים של ממתקים, אך הוא לא התלבט במה לבחור. מיד הבחין בעטיפה ההיא, המוכרת, ובכיתוב שעליה: "וופל מצופה בהשגחת הבד"ץ". הוא תפס בוופל והכניסו במהירות לשקית השקופה, כאילו הוופל שורף ועלול לגרום לו לכוויה אם יאחזנו רגע אחד מיותר.

וכעת, מול עיניו הבורקות של מנשק'ה, שלף מכיסו את הוופל. האריזה רשרשה קצת. היא לא ריקה, האריזה, יש בה משהו. אולי גם בו, באיציק המופרע, יש משהו?

הוא הביט שוב באריזה המוכרת, ואחר כך הגיש למנשק'ה הקטן את הוופל.

70 "מגיע לך", אמר, ולא הבין מדוע לפתע חונקות הדמעות את גרונו.